

BASSMA KODMANI: SURIYELİ MUHALİFLERİN SÜRGÜNDEKİ YÜZÜ

RECEP TAYYİP TEKE

Araştırma Asistanı

ORSAM

“

Kendisini “Batı’da eğitim almış ve İslam ahlâkıyla yetiştirilmiş bir Arap kadını” olarak tanımlayan Bassma Kodmani; Ortadoğu, Amerika ve Avrupa’da Arap dünyası üzerine çalışmalar yürüten birçok düşünce kuruluşunu bir şemsiye örgüt bünyesinde bir araya getirmeyi başarmış ve böylece Arap dünyasındaki demokratik reform çabalarına akademik katkı sunulmasına önayak olmuştur.

”

Suriyeli akademisyen Bassma Kodmani, Ortadoğu’da siyasi reform ve demokratikleşme konusunda uzun yıllar akademik çalışmalar yürütmüştür. 2005 yılında Arap Reform Girişimi isimli bir düşünce kuruluşunun kurulmasına öncülük

eden Kodmani; Ortadoğu, Amerika ve Avrupa'da Arap dünyası üzerine çalışmalar yürüten birçok düşünce kuruluşunu bir şemsiye örgüt bünyesinde bir araya getirmeyi başarmış ve böylece Arap dünyasındaki demokratik reform çabalarına akademik katkı sunulmasına önayak olmuştur. Mart 2011'de Arap halk hareketlerinin Suriye'ye sıçramasının ardından ise Beşar Esad rejimine karşı örgütlenen barışçıl protesto hareketinin Suriye dışındaki en önemli temsilcilerinden biri hâline gelmiş ve Suriyeli muhaliflerin uluslararası kamuoyu nezdinde görünürlük ve tanınırlık kazanmasında önemli bir rol oynamıştır. Bassma Kodmani, Birleşmiş Milletler (BM) gözetiminde yürütülen Suriye barış müzakerelerinde Anayasa Komitesi üyesi olarak hâlen Suriyeli muhalifleri temsil etmekte ve Suriye krizinin siyasi çözümü ile Suriye'nin demokratikleşmesi için mücadele etmeyi sürdürmektedir.

KODMANI'NİN HAYATI

Bassma Kodmani, 1958 yılında Suriye'nin başkenti Şam'da dünyaya gelmiştir. Suriye'nin Fransa Büyükelçisi olarak da görev yapmış diplomat Nazım Kodmani'nin kızı olan Bassma, Suriye'de yalnızca birkaç yıl yaşamıştır. Babası yurt dışı görevlerine ailesini de yanında götürdüğü için Bassma Kodmani çocukluğunu Tunus, Libya, Mısır, Güney Afrika ve Gine gibi birçok ülkede geçirmiştir. Ancak babasının 1967 Arap-İsrail Savaşı'nda alınan mağlubiyetin ardından Baas partili dışişleri bakanını eleştirmesi ve sonrasında 6 ay hapis cezası almasının akabinde Kodmani ailesi Beyrut'a göç etmek zorunda kalmış, ilerleyen süreçte önce Lon-

dra'ya daha sonra ise Paris'e taşınmıştır. Dolayısıyla Bassma Kodmani, daha çocukluk yıllarında Baas Partisi'nin otoriter ve baskıcı çehresi ile yüzleşmek zorunda kalmış, küçük yaşlarda Baas rejimi tarafından sürgün edilmiştir.

Kendisini "Batı'da eğitim almış ve İslam ahlakıyla yetiştirilmiş bir Arap kadını" olarak tanımlayan Bassma Kodmani, lisans eğitimini Sciences Po adıyla da bilinen Paris Siyasi Bilimler Akademisinde tamamlamış, aynı üniversiteden siyaset bilimi alanında doktora unvanı kazanmıştır. Arap dünyasına yönelik hissettiği aidiyetten dolayı Fransız Dışişlerinde gelecek vadeden bir kariyeri reddeden Kodmani, uluslararası ilişkiler alanına ve özellikle Ortadoğu'ya odaklanmaya karar vermiştir. Böylece 1981 yılında Fransa'nın dış politika alanındaki en muteber ve etkili düşünce kuruluşu olan Fransız Uluslararası İlişkiler Enstitüsünde (IFRI) görev yapmaya başlamıştır. Kodmani aynı yıl bu enstitü bünyesinde Ortadoğu ve İslam üzerine bir araştırma programı kurmuş ve bu programı IFRI'den ayrıldığı 1998 yılına kadar yönetmiştir. Ancak "Hiçbir zaman bilim yapmakla yetinen bir siyaset bilimci olmadım" diyen Kodmani, Arap dünyasının "geleceğine katkı sunmak" amacıyla Amerika merkezli Ford Vakfının Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da sivil toplumu güçlendirmek için kurduğu "Yönetişim ve Uluslararası İşbirliği" programını yönetmek üzere 1999 yılında Kahire'ye gitmiştir.

ARAP REFORM GİRİŞİMİ

Kahire'de 6 yıl yaşadıktan sonra Paris'e geri dönen Kodmani, 2005

yılında Paris'te Arap Reform Girişimi adı altında bir düşünce kuruluşunun kurulmasına öncülük etmiştir. Bağımsız ve kâr amacı gütmeyen Arap araştırma ve politika enstitülerini bir araya getiren şemsiye bir düşünce kuruluşu niteliğindeki Arap Reform Girişimi, adından da anlaşılacağı üzere Arap dünyasında siyasi reform ve demokratikleşmeyi hedeflemekte, Ortadoğu'daki otoriter yönetimlerin siyasi dönüşümünü amaçlamaktadır. Bu kuruluş ayrıca "karar vericilerin ve kanaat önderlerinin demokratik reform konusundaki anlayışlarını ilerletmek" maksadıyla Ortadoğu'da bulunan araştırma merkezleri ve düşünce kuruluşları arasında bir diyalog başlatmayı hedeflemektedir. Buna ek olarak, Arap Reform Girişimi "Arap dünyasında, dünyanın diğer bölgelerinde demokrasiye başarılı geçişler ve bu tür başarılı geçişleri mümkün kılan mekanizmalar ve uzlaşmalar hakkında farkındalık yaratmayı" amaçlamaktadır.

“Arap Reform Girişimi, “insan haklarının herhangi bir siyasi projenin en temelinde yer alması” fikrini savunan Bassma Kodmani'nin Arap dünyası ve Ortadoğu'nun demokratik dönüşümü için ortaya koyduğu en önemli somut katkıdır.

Arap Reform Girişimi, farklı görüş ve ideolojileri benimseyen Arap entelektüellerinin, özellikle siyasi reform ve demokratikleşme konularında fikirlerini özgürce ifade edebildiği bir akademik tartışma platformu hâline gelmiştir. İslamcı figürler dahi bu kuruluşun bün-

yesinde farklı ideolojilerin temsilcileriyle devlet-toplum ve iktidar-din ilişkisi üzerine fikir alışveri-şinde bulunmuş, siyasi reformların hayata geçirilmesine ve insan hak-ları temelinde vatandaşlık bilin-cinin geliştirilmesine yönelik stra-tejiler hakkında tartışmalar yü-rütmüştür. Dolayısıyla Ortado-ğu'daki demokratikleşme süreçle-rini ve siyasi reform çabalarını akademik olarak desteklemek ama-cıyla kurulan Arap Reform Girişi-mi, "insan haklarının herhangi bir siyasi projenin en temelinde yer alması" fikrini savunan Bassma Kodmani'nin Arap dünyası ve Or-tadoğu'nun demokratik dönüşümü için ortaya koyduğu en önemli so-mut katkıdır.

SURİYE DEVRİMİ'NDEKİ ROLÜ

"Suriye Devrimi'ne olan bağlı-lı-ğında ailevi bir boyutun olduğu çok açıktır. Bu ülke, sürgüne gitmek zorunda kaldığımızda bizden ça-lınmıştır" diyen Bassma Kodmani, Mart 2011'de Suriye'de isyan ha-reketlerinin patlak vermesinin aka-binde, Arap Reform Girişimi bü-nyesindeki görevinden geçici olarak ayrılmış, Suriye Devrimi'ne aktif bir şekilde katkı sağlamak üzere harekete geçmiştir. Kodmani, Eylül 2011'de kurulan ve o dönemde demokratik Suriye muhalefetinin en önemli temsilcisi sayılan Suriye Ulusal Konseyinin kurulmasında etkin bir rol oynamıştır. Bu kon-seyin sözcülüğü ve dış ilişkiler temsilciliğini de yapmış olan Kod-mani; Arapça, İngilizce ve Fran-sızcaya hâkimiyeti ve saygın aka-demik kimliğiyle Suriye Devri-mi'nin siyasi temsilde ve Suriyeli muhaliflerin uluslararası kamuoyu nezdinde görünürlük ve tanınırlık

kazanmasında önemli bir rol oy-namıştır.

Suriye Devrimi sırasında "İnsanlar bana, 'neyi temsil ediyorsun?' diye sorduklarında, 'hiçbir şey' diye ce-vap veriyorum. Aklıma gelen tek soru şu: Suriyelilere ve onların devrimine nasıl katkıda buluna-bilirim?" şeklinde bir açıklamada bulunan Kodmani, 2011 ve 2012 yıllarında Suriyeli muhalif grup-ların tek çatı altında toplanması ve kurumsal bir kimlik kazanması için yoğun çaba sarf etmiştir. Kod-mani ayrıca, uluslararası basın ya-yın organlarında, Suriye'deki pro-testo göstericilerinin demokrasi çağrılarını ön plana çıkaran ve Esad rejiminin barışçıl gösterileri şiddet kullanarak bastırmasını ve mezhepçi bir strateji benimseme-sini şiddetle eleştiren çeşitli ma-kaleler kaleme almıştır. Suriye'deki halk hareketinin mezhepçi bir ka-rakterinin olmadığını ve Suriye toplumunun tüm kesimlerini kap-sadığını savunan Kodmani, barışçıl gösterilerin sivil itaatsizlik çerçe-vesinde devam etmesi konusunda ısrarcı olmuştur. Suriye krizinin kanlı bir iç savaşa dönüştüğü ve Suriyeli muhalif gruplar arasındaki fikir ayrılıklarının arttığı bir dö-nemde ise Suriye Ulusal Konse-yindeki görevinden istifa etmiştir. Ancak Kodmani, Suriye devrimi ve Suriyeliler için çaba sarf etmeye devam etmiş, kendini özellikle Su-riye halkı için insani yardım ça-balarına adanmıştır.

Eylül 2012'de, krizin siyasi çözü-müne ve insani yardıma odaklanan "Yeni Suriye Girişimi" isimli bir örgütün kurulmasına öncülük et-miştir. Temmuz 2013'te ise dö-nemin Fransa Devlet Başkanı Fran-çois Hollande'a, Suriye'de uçuşa

yasak bir güvenli bölge kurulması, Suriyeli mültecilere yapılan insani yardımın artırılması ve Özgür Su-riye Ordusuna askeri destek sağ-lanması gibi talepleri içeren açık mektubun imzacılarından biri ol-muştur.

Bassma Kodmani, Ortadoğu ve Arap dünyası üzerine İngilizce ve Fransızca birçok kitap, makale ve akademik rapor yazmıştır. Arap dünyasındaki demokratikleşme, Filistin diasporası, İsrail-Filistin çatışması, Arap devletlerinin İslamcı hareketlere yönelik strateji-leri, Kuzey Afrika'daki siyasi de-ğişim ve bölgesel güvenlik gibi ko-nular, Kodmani'nin akademik ilgi alanları arasında yer almaktadır. Ayrıca Kodmani, çeşitli uluslararası şirketlere, devlet kurumlarına ve Avrupa merkezli birçok kuruluşa Ortadoğu'ya ilişkin konularda aka-demik danışmanlık yapmaktadır. Uluslararası radyo ve televizyon kanallarına sık sık yorumcu ve analist olarak konuk olan Kodmani, özellikle Arap ve Fransız basını ol-mak üzere uluslararası basında dü-zenli olarak köşe yazıları yazmak-tadır. Bassma Kodmani, Arap Re-form Girişimi'ni hayata geçirme ve Arap Ayaklanmaları sırasında demokrasiyi teşvik etmedeki rolü nedeniyle 2011'de Raymond Georis "Yenilikçi Hayırseverlik Ödülü"ne layık görülmüş, 2012'de ise Fran-sa'nın en yüksek dereceli sivil ma-dalyası olan Onur Nişanı (Légion d'honneur) ile ödüllendirilmiştir. Bassma Kodmani, BM himayesinde yürütülen Suriye barış müzakere-lerinde Anayasa Komitesi üyesi olarak hâlen Suriyeli muhalifleri temsil etmekte ve Suriye krizinin siyasi çözümünü Suriye'nin de-mokratikleşmesi için mücadele et-meyi sürdürmektedir. ■